

Gaaien trek

Sinds vorig jaar ga ik af en toe trektellen. Dat wil zeggen dat je de lucht in de gaten houdt en noteert welke vogels, in welke richting en in welke aantallen overvliegen. Je leert vogels op een heel andere manier kennen. Determinatie gebeurt vooral op basis van de vlucht, grootte, vorm, kleur en geluid. De meeste vogels trekken richting het Zuiden. Tijdens ons laatste trektelweekend was er toch wel iets vreemd aan de hand. Een honderdtal gaaien vloog doelgericht naar het Noorden, de volgende dag naar het Zuiden. Zijn ze het Noorden kwijt?

● Een portret

De gaai (*Garrulus glandarius*) is bij ver de mooiste kraaiachtige. Zijn verenkleed is voornamelijk bruingrijs met een mooie, roze tint. Zijn kop wordt gekenmerkt door een zwarte snorstreek en witte keel.

Een deel van de vleugels is opvallend blauw met zwarte banden. Dit zou een verklaring zijn waarom de gaai vroeger de 'Vlaamse gaai' heette. De gaai is namelijk geen exclusieve vogel voor Vlaanderen. Hij komt voor in zowat heel Europa, een deel van Noord-Afrika en zelfs Azië! Zijn mooi verenkleed werd waarschijnlijk vergeleken met de mooie kledij van de gegoede burgerij uit het rijke Vlaanderen.

Zijn wetenschappelijke naam verwijst dan weer naar zijn gedrag die hij vertoont tijdens de herfst. *Garrulus glandarius* betekent letterlijk 'voortdurend krassende eikelzoeker'. In de herfst legt elke gaai een voedselvoorraad aan om de winter door te komen.

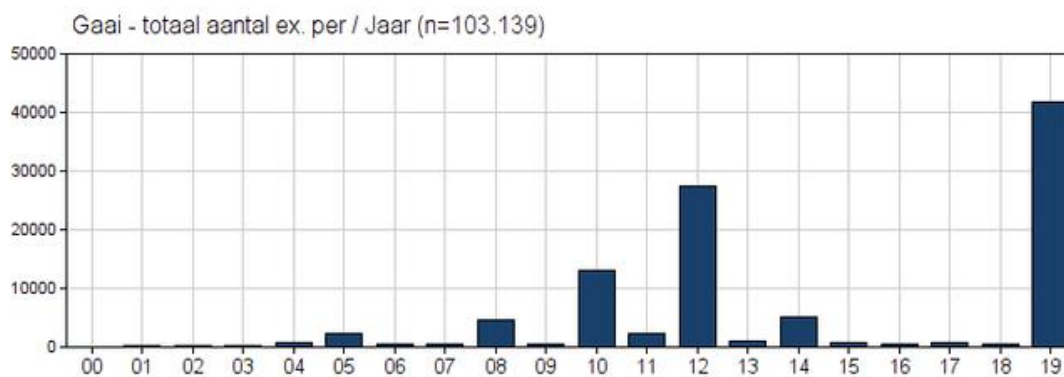
Een gaai stopt elke herfst zo'n 5000 eikels in de grond. De vergeten eikels kunnen uitgroeien tot nieuwe bomen. Zo helpt de gaai mee aan de verspreiding van de eik. Gaaien blijven dus meestal ter plaatse en om te overleven leggen ze een wintervoorraad aan. Dit doen ze typisch in hun eentje. Het is daarom des te opmerkelijker wanneer gaaien in groep wegtrekken.

● Gaaien in de lucht

Het is niet de eerste keer dat gaaien wegtrekken maar het is eerder uitzonderlijk. Sinds 1970 zijn er zes invasiejaren geweest: 1972, 1977, 1983, 1996, 2010 en 2012. Deze historische invasies zouden een tweede verklaring kunnen zijn waarom de gaai vroeger de 'Vlaamse gaai' heette. In Nederland dacht men waarschijnlijk dat al die gaaien uit Vlaanderen kwamen en daarom noemden ze de vogel 'Vlaamse gaai'.

Dit jaar (2019) gaat het om uitzonderlijk veel exemplaren. In Kruikeke werd er zelfs op zaterdag 21 september een nationaal record gevestigd en staat hun telling op de vijfde plaats in de wereldranglijst! Op onze telpost in Kester telden wij die dag 167 gaaien die Noordwaarts trokken en 4 richting het Zuiden. De volgende dag werd dit nieuwe record voor onze telpost verbroken met 195 gaaien die richting het Zuiden vlogen.

De kaart van de gaaien toont dat de meeste gaaien een noordoostelijke koers volgden. Volgens de tellingen vlogen de gaaien meestal in kleine groepjes over maar hier en daar werden er ook grotere groepen waargenomen van 40 à 70 vogels. Uit hun vlucht blijkt dat de vogel niet gemaakt is om te trekken.

GRAFIEK OP 04/10/2019 : AANTAL GAAIEN OP TREK SINDS 1996 VOLGENS DE TELLINGEN OP 'TREKTELLEN.ORG'.

Ze vlogen meestal laag over om bij gevaar snel in de vegetatie weg te duiken. Soms nemen ze zelfs een voedselvoorraad mee. Ze gaan ook minder snel vooruit wat het observeren voor ons natuurlijk gemakkelijker maakt. Maar traag en gestaag gaat ook!

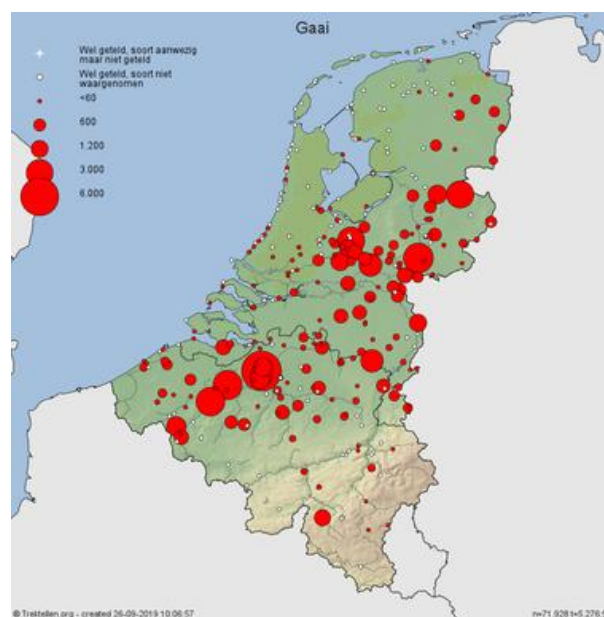
● Wat is er aan de hand?

Al de tellingen van (amateur)vogelaars worden bijgehouden op www.trektellen.nl. Met al die gegevens kunnen onderzoekers migratieroutes bepalen, veranderingen in trekgedrag, fenologie van de trek,... Wat de gaaien betreft, vermoedt men dat een hoog populatiepeil in combinatie met voedselschaarste aan de basis licht van de massale wegtrek van gaaien.

Deze hypothese is aannemelijk maar moet nog verder onderzocht worden. Vorig jaar hadden we inderdaad een mastjaar. Dit wil zeggen dat bomen dat jaar uitzonderlijk veel vruchten hebben gedragen. Dit leidt op zijn beurt tot een grotere overleving en meer jongen de daaropvolgende lente.

BRONNEN

- Natuurpunt
- Nature Today
- Trektellen.nl
- Trektellen.org

KAART GAAIENTREK 2019. BRON: TREKTELLEN.NL EN NATUURPUNT.BE

Dit jaar zijn door de warme winter bomen vroeger beginnen bloeien, op plaatsen waar er tijdens die vroege bloei nog nachtvorst is geweest, is de opbrengst van vruchten laag. De beschikbaarheid aan vruchten kan dus regionaal sterk verschillen.

Het ziet er dus naar uit dat de meeste gaaien niet gingen toekomen met het voedselaanbod dat lokaal beschikbaar was. Ze zijn dus naargeestig op zoek naar een plek waar ze wel voldoende voedsel vinden om een wintervoorraad aan te leggen. Ik wens hun in elk geval al veel succes!